

דף נג

'אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן'. רש"י מפרש שעל השכינה היה אומר. ונראה עוד לפרש כפשוטו: כשבני ישראל במקדש ישנה השראת שכינה, ובשמחת בית המקדש ראו ישראל שהם הם הכלים המיוחדים להשרות שכינה במקדש, ורק על ידם – הכל כאן. וזו היתה עיקר השמחה (עפ"י שפת אמת סוכות תרס"ב).

– אם 'אני' כאן, כלומר כאשר האדם נמצא במעלתו, שהוא דבק באהבת ה', 'אני' מתפרש כמה פעמים כהוראה על מעלת המדבר, כמו 'אני פרעה ומבלעדיך לא ירים איש...'. באופן זה רשאי הוא לרקד ולשמח כאן בבית המקדש ואין בכך קלות ראש, שאז השכינה גם היא עמו כאן. לא כן מי שאינו דבק באהבת ה' והוא רוקד בבית המקדש, אינו אלא דוחק רגלי השכינה, וזהו 'מי כאן' – גם השכינה מסתלקת מכאן [וזהו פירושו הירושלמי שהביאו בתוס'] (חדושי הנצי"ב).

[כן היא מדת נשיאי ישראל משבט יהודה, מדת המלכות דלית לה מגרמה כלום, להפוך את האני' לאין', לבטלו לאני' העליון, וכדוד המלך ע"ה שלבו חלל בקרבו. וכשאמר הלל 'אם אני כאן' הכוונה לשכינה כפרש"י, שהרי היה בעצמו מרכבה לשכינה. וכן מצינו בהרבה מקומות שרבי יהודה הנשיא, מצאצאי הלל, היה דרכו לומר 'אומר אני' ולא נמצא כן בשאר חכמים (ע' במצוין בספר בית האוצר לג, ובמובא בב"ב קכד). וידוע כי שניהם נצטיינו במדת ענוה ושפלות [ע' שבת לא. ושם קנב. וברש"י וכתובות סז: על הלל. וכן אמרו בתוספתא סוף סוטה שהספידוהו הוי חסיד הוי עניו. וכן אמרו שם משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא. וכן בסוף הוריות ובסנהדרין לו. וברש"י] – כי ביטלו את האני' לאני' העליון [ובזה יש לרמוז מה שאמרו בסוף סוטה, 'לא תתני ענוה דאיכא אנא', היינו מדה זו]. ובספר בית יעקב (ויגש א) מובא על תכונת שבט יהודה 'שאף במקום שנדמה שאומרים 'לי דבר' וחושבים לעצמם כה ואון... אמנם השי"ת היודע ועד יברר אותם שהם מצדם לא אמרו על עצמם 'אני' אך אמרו 'אני הוא' ממאמר השכינה שמדברת מתוך גרונם...']

ע"ע: צוואת הריב"ש דפים ז יב; מחשבות חרוץ עמ' 47; מכתב מאליהו ח"ד עמ' 286; בן יהודע.

'על דאטפת אטפוך ומטיפיך יטופין'. יש לשאול, הלא כיון שידע בו שהיה רוצח (כמו שכתב רש"י), הרי שרוצחו כדין הרגוהו ומדוע ייענשו במיתה? ותירץ רבנו יונה (באבות ב,ו): כיון שלא יצא עליו פסק דין המחייבו מיתה, כל ההורגו נחשב רוצח וחייב מיתה. ובעלי המוסר מפרשים: אף על פי שבדין היה להורגו, אך הואיל וההורגו לא הרגו לשם שמים אלא לשם רציחה ממש, הרי עוון שפכות דמים בידיו. [ובזה מפרשים מדוע הוא נתבע על הריגת בית אחאב (בהושע א,ד), והלא נצטווה על כך על פי נביא (במלכים-ב ט,ו) ובדין הרגם? – אך כיון שעונש בית אחאב היה משום חטא עבודה זרה, ויהא ובניו גם הם עבדו ע"ז לאחר הריגת בית אחאב, לכן נחשב להם ששפכו דם נקי' (כמו שפרש רש"י שם) – כי זה מוכיח שהרגוהו לשם רציחה] (מתוך 'הערות במסכת סוכה').

'הנהו תרי כושאי...'. פירש מהרש"א: שלמה היה סבור שמלאך המות עצוב מפני שלא רצה ליטול נשמתם ועל כן שלחם ללוז להצילם, אבל אילו היה יודע שמלאך המות עצוב מפני שאינו יכול ליטול נשמתם, ודאי לא היה שולחם ללוז, אדרבה היה מעכבם במקומם.

הנה הורונו חז"ל בזה דוגמא מאלפת כיצד השתדלות מרובה מן הצורך יכולה לפעול את ההיפך המוחלט מכוונת המשתדל. דוקא ההתאמצות היתרה להצילם היא שגרמה למותם (עפ"י שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ, ל תשל"ב).

'כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו... כמו שנאמר במדרש על משה רבינו ע"ה שכל ארבעים יום שהיה בשמים לא היה יכול לישן, כי ידע שיכול לקבל השגות והארות לאין שיעור בכל שעה ושעה. וכן הדבר בחג הסוכות; עיקר הארת השנה תלויה בשבעה ימים אלו [שעל כן כתוב **שבעת ימים בשנה על ימי חג הסוכות**, ולא נאמר כן על שאר הרגלים]. והכלי לקבל הארות אלו הוא השמחה (שפת אמת סוכות תרל"ד. וע"ע מכתב מאלוהו ח"א עמ' 268)

'שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפלה, משם לקרבן מוסף, משם לתפלת המוספין... משם לתפלת המנחה משם לתמיד של בין הערבים'. שינה הסדר במנחה להקדים התפילה לקרבן, שלא כשאר הקרבנות, (ורע"ק"א ציין לתשובת רשב"ץ שגרס אחרת) – אולי מפני שבחול המועד שהקריבו הרבה נדרים ונדבות, אחרו את הקרבת תמיד של בין הערבים כדי להשלים כל הקרבנות כולם מקודם [ואף על פי ששינונו (בפסחים נח). שתמיד קרב בכל יום בתשעה ומחצה משום נדרים ונדבות – אפשר שבחג שהיו שם כל ישראל והקרבנות מרובים אחרו יותר] (עפ"י משיב צדק ס, ע"ע"ש). עוד יתכן שעשו כן בימי החג, לקרב שמחת בית השואבה לניסוך קרבן תמיד של בין הערבים (שפת אמת). וע"ע מהרש"א; הערות במסכת סוכה.

'מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא' – ואין זה נחשב גרם מחיקה אלא מחיקה בידיים היא, כי הוא יימחק ודאי ברבות הזמן שיהא מונח שם (ע' בשו"ת אבני נזר י"ד שע. וכן משמע ברשב"א ובמאירי שבת קכ: וכן פירש בשו"ת דובב מישרים ח"א צט קיד. וע"ע יד דוד והערות במסכת סוכה; קסת הסופר יא, א; שו"ת מהר"ם שיק או"ח קטז. ואולם אין הדבר מוסכם, ע' טוב-טעם-ודעת (קמא סוסי"י רלט) ובמובא ביוסף-דעת שבת (שם).

– יש לשאול, כיון שהיה העולם בסכנת שטפון מה מקום יש להסתפק בדבר והלא פיקוח נפש דוחה כל התורה? ובערוך-לגר צדד לומר, כשם שמצינו שבמקום חילול השם כגון בזמן הגזרה, צריך למסור הנפש אפילו על 'ערקתא דמסאני', כך בענין איסור מחיקת השם יש בדבר משום חילול השם. וצריך עיון בהשוואה זו שאין דומה מצב של גזירה וסכנה לעקירת התורה, לאיסור פרטי של מחיקה. והיה אפשר לתרץ שהספק היה שמא במחיקת השם יש סרך איסור עבודה זרה, וכאביזרייהו דע"ז שיהרג ואל יעבור (עפ"י 'הערות במסכת סוטה'; 'במחיצת רבנו' עמ' רכג – בשם הגר"י קמינצקי זצ"ל). והסיקו שמותר הדבר לפיקוח נפש. וכן פסק בשו"ת שער אפרים (צ) אודות לקיחת קלף מספר תורה לצורך ריפוי חולה שיש בו סכנה.

ועדיין יש להקשות מדברי רש"י שדוד ידע ההלכה אלא שלא רצה להורות הלכה בפני רבו – וכי במקום פיקוח נפש אין מורים בפני רבו? ונראה שאין כוונת הגמרא לסכנת חורבן אלא שלא יהא העולם נוהג כהרגלו (עפ"י הערות במסכת סוכה).

(ע"ב) 'מלמד שהיו פורעין עצמן...'. הוצגו דברים אלו בתלמוד להצדיק דינו של הקב"ה בחורבן ביתו (ריעב"ץ).

'אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום'. נחלקו ראשונים האם הכוונה בנפיחה אחת, ללא הפסק נשימה באמצע (ריצ"ג רמב"ן וריטב"א). [יש אומרים שלדעה זו התרועה יוצאת מתוך התקיעה ממש, בכח אחד. וי"א שמפסיק מעט], או שלא יפסיק יותר מכדי נשימה, אבל כדי נשימה מפסיק (רש"י ותוס'). ונוגע הדבר לדידן בתקיעות שבראש השנה, לענין הפסק שבין השברים לתרועה שבסדר תשר"ת, שלדעת הכל יחידה אחת הן. (ע' בראשונים כאן ובערכין י; שו"ת הריב"ש לט; תשב"ץ ח"ג רט; תרומת הדשן; שו"ע או"ח תקצ; חזו"א קלו; אבני נזר או"ח תמג תמד; חדושי הנצי"ב). וכתבו הפוסקים שנכון לצאת ידי כל הדעות ותקיעות דמיושב יהיו בנשימה אחת [= בכח אחד (חזו"א). והמשנ"ב כתב בהפסק מה, פחות מכדי נשימה], ותקיעות דמעומד בהפסק [להמשנ"ב – בהפסק נשימה. ולחזו"א – בהפסק ב' כחות פחות מכדי נשימה] (וע"ע בהרחבה בשו"ת אבני נזר או"ח תמג תמד; חדושי הנצי"ב סוכה ג; חדושים ובאורים כאן; ספר זכרון תרועה על הל' שופר). ושמעתי ממור"ר הגרמ"מ פרבשטין שליט"א שודאי אין צריך להפסיק בנשימה ממש אלא בשיעור כדי נשימה. ובשם הגר"מ שטרנבוך שליט"א שמעתי להצריך נשימה ממש.

'ככתבם וכלשונם'

מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע (לשון הרמב"ם לולב חיד).

'והוי יודע שכל השמחה היתירה היתה בהלל ולהודות לה' על הטובה שעשה לישראל להשרות שכנתו בתוכנו, וגם כנגד העולם הבא הניתן לצדיקים, ולפיכך לא היה אלא על ידי גדולים וחסידים, שלא יראה בקלות ראש וכשמחת בחורים. וזהו ששנינו חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין...' (ריטב"א).

רוב מידותינו התגבשו בילדותנו. כאשר השכל מתבגר באדם (בערך בגיל שלש עשרה) הוא מוצא לפניו תכונות ומדות מגובשות (אשר על כן נקרא בקהלת ילד מסכן וחכם, שהוא הצעיר שבכחותינו). הרוצה לדעת עצמו אל נכון מוכרח הוא לדעת ילדותו. המרענן בזכרוננו משחקיו ודמיונותיו הראשונים, התחלותיו במחשבה ובהתמצאות בעולם, פחדיו ואהבותיו בשנות חייו הראשונות, מקבל בזה לידיו את המפתח העיקרי לידיעת עצמו. הוא גם יווכח לדעת עד כמה רשמי ילדותו מהוים גורמים רציניים בחיי נפשו עד היום הזה, ועל ידי זה לא רק ידע אלא גם יבין את עצמו.

סוכה ג. יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו – אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהן אומרים אשר זקנותנו שכפרה את ילדותנו – אלו בעלי תשובה. נפלא: הנקודה המרכזית בשמחת בית השואבה היתה הבחינה והשיקול בין תקופות החיים, הילדות והזקנה. שמחה על הילדות אם 'לא ביישה', והכרה ללא בוש בילדות כשהיתה טעונה 'כפרה'. רק שכחה והתעלמות אל תהא, כי השוכח ילדותו – כיצד ידע ויבין עצמו!...

(מתוך עלי שור ח"א עמ' קנט)

'... מה יאמר כ"ק שליט"א בהא דפרק החליל חסידים ואנשי מעשה אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו, בעלי תשובה אומרים אשרי זקנותנו שכיפרה את ילדותנו – הנה שחסידי הללו ידעו מעלתם ומדריגתם, ולדברי כ"ק שליט"א אין לך חטא יותר מאלה... אמנם אין הידיעה מכל אלה סותרת הענוה ושברון לב כלל, ומשה רבינו ע"ה ידע מכל מה שעשה נסים ונפלאות וקיבל תורה מלהבות אש וכתב בעצמו בהתורה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, והתורה העידה עליו והאיש משה עניו מאד. ובאבות דרבי נתן (כד) מוכי שחין היו בירושלים ונפשו של משה היתה שפלה מהם, כי מפני עוצם ביטולו לא קיבל מכל אלה שום התנשאות. וכן כל איש לפי ערכו. ורב יוסף אמר (פסחים סח:) אי לאו האי יומא דקגרים כמה יוסף איכא בשוקא, ואמר (סוף סוטה) לא תיתני ענוה דאיכא אנא. ודברים אלו צריכין יגיעה רבה להבינם על בוריים. והשבועה שמשביעין אותו וכו' אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק היה בעיניך כרשע – כבר פירשה הרב זצלה"ה בספר התניא, והוא ספר מצוי ואין מהצורך להעתיק דבריו. ואם אמנם מדרגות מדרגות יש, יש צדיק שידוע מדרגתו וכו' ואין להאריך בדברים כאלו' (מתוך שו"ת אבני נזר י"ד תנו, יא-יב ונכפל בחו"מ צה).

'... אבל התפלות, בפירוש אמרינן בגמרא שהיו מתפללין בזמן הבית, ממה שאמרו בגמרא סוכה אמר רבי יהושע כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו, כיצד שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפלת השחר... משם לתפלת המוספין... משם לתפלת המנחה... והרי זה מפורש שאף על פי שהיו מקריבין תמידין ותפילות כנגד תמידין תקנום עם כל זאת היו מתפללין – כן נראה מתלמוד שלנו, אף על פי שבירושלמי (סוכה ה,ב) מצאתי שהביאו ברייתא זו ולא הזכירו בו שום תפלה אלא תמידין ומוספין, כבר פירוש הר"מ ז"ל (בהלכות תפלה פ"א) שנוסח התפלה אנשי כנסת הגדולה תקנו אותו, אעפ"י שלדעתו ז"ל התפלה היא מן התורה אבל הנוסח אינו מהתורה וכל אחד היה מתפלל לפי דעתו וכפי הצריך לו, ובלא ספק שאין נוסח התפלה שאנו מתפללין היום כנוסח שהיו מתפללין בפני הבית, שאנו מתפללין שתחזור מלכות בית דוד למקומה ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו ושיתקבצו נפוצותינו, והם היו מתפללין שתתקיים מלכות בית דוד ואל יחרב בית המקדש ושלא יגלו ישראל מארצם...!' (מתוך תשב"ץ ח"ב קסא)

'בשעה שכרה דוד שיתין (יסודות לעבודה...) קפא תהומא בעי למישטפי לעלמא. עי' רש"י (במכות יא) בשם הירושלמי שמצא שם חרס שהגביה קולו ואמר אל תעלני מכאן שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה... ולא שמע דוד לדבריו ונטלו. פירוש, שמשעה שניתנה תורה שם הקב"ה מחיצה והבדלה גמורה להתגשמות ולחכמתה (שעל זה מרמז מצולת התהום). ואף שלשם עבודה עשה דוד, וגם כי הנסכים – המים של קדושה – בירידתן בשיתין לתהום יש בזה תיקון להתגשמות של תהום, ולכך רצה דוד להעמיקן עד כמה שאפשר, מכל מקום בעי למישטפי עלמא... כתב שם אחספא ושדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה – לא היה עצה אחרת אלא להכניס שמא קדישא – רוחניות רבה – להעמידו, וגם השם שהכניס נמחק, כי אפילו השגות גדולות ורמות המעמידות להתגשמות של התהום, מתשטשות על ידו. מכאן עד כמה גדלה סכנת היורד להתגשמות וחכמתה. נחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי. כי חזי דנחית טובא אמר כמה דמידלי טפי מירטב עלמא,

תנא דבי רבי ישמעאל, אם פגע בך מנוול זה – משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא – נימות, אם ברזל הוא – מתפוצץ...

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: יצר הרע מסיתו לאדם בעולם הזה ומעיד עליו לעולם הבא...

אמר רבא: בתחלה קראו הכתוב 'הלך' ולבסוף קראו 'אורח' ולבסוף קראו 'איש'...

אמר רבי יוחנן: אבר קטן יש לו לאדם, מרעיבו – שבע, משביעו – רעב...

אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב: ארבעה מתחרט עליהם הקב"ה שבראם, ואלו הם: גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע...

אמר רבי יוחנן: אלמלא שלש מקראות הללו (המעידים שהעוונות והזכויות בידו, ותוכן הלבבות) נתמוטטו רגליהם של שונאיהם של ישראל...

בכל מקום קיבוץ אנשים ונשים, אפילו לעתיד לבוא ובשעת הספד שאין יצר הרע שולט, צריך שיהיו אנשים לבד ונשים לבד. לכך עשו במקדש 'תיקון גדול' שהקיפו את העזרת נשים גזוזטרא והיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.

דף נג

ק. אלו דברי שירות ותשבחות היו אומרים המרקדים בשמחת בית השואבה? כיצד מרקדים בה חכמי ישראל?

תנו רבנן, יש מהם אומרים: אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו – אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהם אומרים: אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו – אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים: אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו.

אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה, אמר כן: אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן. (רש"י מפרש שאומר כן בשמו של הקב"ה. ובירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו. תוס'). הוא היה אומר: אם אתה תבוא אל ביתי אני אבוא אל ביתך, אם אתה לא תבוא אל ביתי אני לא אבוא אל ביתך שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך.

אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל (הזקן, אבי רבן גמליאל דיבנה. ריעב"ץ). כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמונה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו, וכשהוא משתחוה נועץ שני גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף, ואין כל בריה יכולה לעשות כן. וזו היא 'קידה'. [כיוצא בזה נהג לוי לפני רבי בשמונה סכינים, כדי לשמחו. וכן שמואל לפני שבור מלכא בשמונה כוסות יין. ואביי לפני רבה בשמונה / בארבעה ביצים. לוי הראה קידה לפני רבי – ונצטלע].

אמר רבי יהושע בן חנניה: כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו. כלומר לא טעמנו טעם שינה אלא מנמנמים היינו זה על כתפי זה. כיצד? שעה ראשונה – תמיד של שחר, משם לתפילה, משם לקרבן מוסף, משם לתפלת המוספין, משם לבית המדרש, משם לאכילה ושתיה, משם לתפלת המנחה, משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה.

מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא הגדולים ואנשי

המעשה, ושאר כל העם באים לראות ולשמוע (עפ"י רמב"ם לולב ה, יד. ועריטב"א).

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל – מצוה בהן – עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו

משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב. וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו – חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו – הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' וגו' (לשון הרמב"ם סוף הלכות לולב).

דפים נג – נד (נה)

קא. כמה תקיעות תוקעים במקדש בכל יום מימות השנה, בשבתות ובמועדים?

אין פוחתים מעשרים ואחת תקיעות במקדש בכל יום; שלש (– תקיעה תרועה תקיעה) לפתיחת שערים [וי"א לנעילת שערים. עפ"י תוספתא], תשע לתמיד של שחר (על שלשת פרקי שיר של יום שנאמר בשעת הקרבת הנסכים. לפני כל פרק תקיעה תרועה תקיעה) ותשע לתמיד של בין הערבים. במוספים היו מוסיפים עוד תשע (לשיר של מוספים). רב אחא בר חנינא מדרומא אמר: על כל מוסף ומוסף היו תוקעים תשע [נמצא לדבריו, ראש השנה שחל להיות בשבת, מוסיפים עוד 27 תקיעות, למוסף שבת מוסף ר"ח ומוסף ר"ה], אבל במסקנא (נה). השיבו על דבריו והוכיחו שאין תוקעים [ולא שרים שיר של יום] לכל מוסף ומוסף אלא לעולם תוקעים תשע תקיעות למוספין. וכן דרשו מן המקראות. ואולם כשיש כמה מוספים היו מאריכים בתקיעות – לרבינא, ולרבנן דקיסרי בשם רב אחא מרבים בתוקעים.

יש אומרים שהשיר היה בגמר ניסוך שני המוספים בתכיפות זה אחר זה (ערש"י; לקוטי הלכות). ויש מי שכתב עפ"י המשנה בתמיד שהשיר היה בשעת הניסוך ממש, לכך היו מאריכים בתקיעות כדי שיכלה השיר בגמר שני הניסוכים (עפ"י רש"י). ולשון רבנו חננאל: 'שמרבה בתוקעין או מאריך בתקיעות כלומר מרבין כהנים ותוקעין ומריעין ומאריכין לפי המוספים והכל ביחד אבל לזה בפ"ע ולזה בפנ"ע לא'.

הרמב"ם השמיט שמרבים ומאריכים (ע' בערוך לנר ושפת אמת).

בערב שבת היו מוסיפים שש; שלש להבטיל את העם ממלאכה ושלש להבדיל בין קדש לחול. אף ביום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעים אותן שש תקיעות להבטיל ולהבדיל, משום שלא חילקו חכמים (עפ"י חולין כו: תוס'. וע' הסכמות הרא"ה נז), אך לא ביום הכפורים שגם הוא אסור במלאכה.

בימות החג היו מוסיפים שנים עשר תקיעות; שלש לשער העליון (שבין עזרת ישראל לעזרת נשים. ותוקעים בקרות הגבר) ושלש לשער התחתון (שער המזרח שיוצאים בו מעזרת נשים החוצה) ושלש למילוי המים (כשהגיעו עם המים לשער המים. רש"י עפ"י משנה מח:). ושלש על גבי המזבח [כרבי אליעזר בן יעקב, אבל לחכמים היו תוקעים על מעלה עשירית ולא על גבי מזבח].

נמצא, ערב שבת שבתוך החג [חוץ מיום טוב ראשון, שאין תוקעים למילוי המים ביו"ט] היו שם 48 תקיעות; 21 שבכל יום, 9 למוספי החג, 12 למילוי המים ועוד 6 להבטיל ולהבדיל.

רבי זירא אמר שאין תוקעים לפתיחת שערים בשבת. ורבא דחה דבריו.

שבת שבתוך החג – אין תוקעים למילוי המים (שהרי כבר נתמלאו מערב שבת). כן אמר רבא.

רש"י כתב שבשבת אין תוקעים לא למילוי המים ולא בשער העליון והתחתון. וכן פירש הריטב"א. ואילו מלשון הרמב"ם (כלי המקדש נ,ו) משמע לכאורה שרק שלש של מילוי המים